

MAANDBLAD

UITGEGEVEN DOOR HET NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP IN LIMBURG.

Maandelijksche vergadering te Sittard op 15 November i.l.

Met den Voorzitter zijn aanwezig: Mevr. van Iterson-Roigans, Mevr. van Bosse-Meertens, de heeren Dr. v. d. Meer, A. van Goch, C. A. v. d. Bilt, Dr. de Wever, Dr. J. Beckers, Dr. G. Romijn en A. M. Sprenger.

Na opening der vergadering krijgt 't woord Dr. v. d. Meer, die 'n peul met rijpe vruchten van *Blauwewegen*, *Wistaria chinensis*, demonstreert, door hem geplukt van 'n plant, welke staat aan de N.O. zijde van zijn huis. Dr. de Wever heeft vroeger eens geschreven, dat deze vruchten heel zeldzaam zijn. 't Was daarom, dat Dr. v. d. Meer ze had meegebracht.

De heer van Goch zal ze uitzaaien om te zien of de soort terugkomt.

De heer v. d. Bilt stelt aan Dr. de Wever, naar aanleiding van z'n laatste opstel in 't Maandblad over de Trosnoot, de vraag, of 'n notensoort uitgezaaid altijd terugkomt. Dit is, zegt de Wever, niet zeker.

De heer Sprenger vraagt of wat hier in Limburg Kraannoot heet, 't zelfde is als Paardennoot. De laatste naam is in Z.L. althans, onbekend.

Een der leden vraagt of 't waar is dat kastanjeboomen die gansch geïsoleerd staan geen vruchten dragen, iets wat algemeen door 't volk beweerd wordt. Dit verschijnsel, aldus de heer Sprenger, doet zich wel 'ns voor, n.m.l. als zo'n boom alléén mannelijke bloemen draagt.

Dr. Beckers, die in z'n tuin 'n massa *Aucuba's* bezit, zag deze planten nog nimmer vruchten dragen. Waarom niet?... Omdat, aldus Sprenger, hij in dat geval allemaal planten had van één en hetzelfde geslacht. De eerste *Aucuba*, van uit Japan, naar Europa gevoerd, was 'n mannelijk 'n vrouwelijk tegelijk. Dit verschijnsel is later gansch verdwenen.

Hierna krijgt 't woord Dr. G. Romijn.

Dr. G. Romijn vertoont twee poppenhuisjes van een Silo-soort, een vertegenwoordiger der *Trichoptera*, die de beken bewoont, en reeds als larve een met zandkorrels bekleed huisje maakt, dat aan de zijanten door grootere steentjes is bezwaard. Als het dier zich verpopt, spint het het huisje aan steenen vast.

De larven van deze en eenige verwante soorten worden door een sluipwesp, *Agriotypus armatus* Walker, aangestoken. De larve ontwikkelt zich geheel als dat bij larven van sluipwespen gebruikelijk is en doodt dus haar slachtoffer eerst als

het zich verpopt heeft. Ze spint dan een vlakken zwartbruin gekleurden band van 3—5 c.M. lengte, die buiten het huisje uitsteekt en als ventilatieorgaan wordt beschouwd.

In zijn „Nederlandsche Insecten” zegt Dr. J. Th. Oudemans, dat de sluipwesp nog niet in Nederland is aangetroffen. Ook de heer C. J. den Hollander te Nieuwaal, die ze ijverig heeft gezocht, had ze nooit gezien. Vermoedelijk is dus de Rode Beek te Brunssum bij de prise d'eau der mijn „Hendrik”, waar ze op 4 Augustus j.l. aangetroffen werden, de eerste vindplaats voor ons land.

Voorts wijst hij op het karakteristieke onderscheid, dat de twee nabij elkaar gelegen beken, de Geul, bij Meehelen en Epen, en de Gulp, tusschen Slenaken en Gulpen, vertoonen.

Terwijl hij in de Geul op 2 Augustus 1916 slechts dieren en planten, die volgens Thienemann en anderen voor het barbeel- en vlagzalmgebied karakteristiek zijn, kon aantreffen, w.o. de larven van *Ithytrychia lamellaris* wel de merkwaardigste zijn, is de Gulp een echte forellenbeek. Het is van zeer groot belang deze nauwkeurig te onderzoeken en ze als natuurmonument te bewaren. Hij vermeldt als karakteristieke bewoners de kevers *Latelmis Volkmani* en *Lareynia Megerli* met de larven daarvan, de *Hydracarinae*, *Aturus scaber* ♂ en ♀, *Sperchon clupei* ♂ en ♀ en ook *Pseudosperchon verrucosus*.

Hij moet daarbij eene rectificatie aanbrengen. Bij eene vroegere gelegenheid had hij medegedeeld, Maandblad N. G. in L. No. 6, IV, Juni 1915, dat hij deze mijt in den Hensenbeek te Noorbeek had aangetroffen. Bij nader onderzoek is gebleken, dat hij zich bij de determinatie had vergist, dat het daar gevangen dier n.m. *Sperchon glandulosus* is. Met de vangst van *Pseudosperchon* in de Gulp, is dit dier dan toch als lid der Limburgsche beekfauna behouden.

Voorts demonstreert hij eene achttmaal vergrootende inslagloupe, die hij bij de firma G. Stamm en Co., in horlogemakersfournituren, Prinsengracht, 's-Gravenhage, voor den luttelen prijs van f 2,25 betrokken heeft.

De heer De Wever demonstreerde eenige altijd-groene eiken.

10. *Quercus acuta*. Thub. uit Japan, met bladeren, welke in niets op die van 'n eik geleken, maar bijna gelijk zijn aan de bladeren van 'n laurierkers. De jonge vruchtjes echter, welke aan de takken zaten, deden weer aan die van onzen gewonen eik denken. De bladeren blijven 2 jaar

zitten en de soort is hier volkomen winterhard.

20. *Quercus ilex* L., wiens altijd groen loof geheel op hulst gelijkt, doch van onder viltig behaard is. Deze Zuid-Europeesche soort heeft hier de laatste milde winters goed doorstaan, al is ze iets gevoeliger dan de vorige.

30. *Quercus pseudomuber* Santi, de onechte Kurkeik, de eenigste altijd groene eik, waarvan zich in Zuid-Limburg een oud exemplaar bevindt, in 't park te Blankenberg.

Verder liet hij nog 2 eiken zien, wier bladeren tot in November-December op den boom blijven zitten n.m.l.:

540. *Quercus cerris fulhamensis* Loud. uit 't park te Aalbeek en

50. *Quercus lusitanica infectoria*, die de celite Aziatische galnoten levert, waaruit vroeger de schrijfkink bereid werd. Deze galnoten waren ter demonstratie meegebracht.

Eerstgenoemde eiken, ofschoon niet behoorend tot de inlandsehe flora, werden verloond, omdat de soorten, welke vroeger hier inheemsch waren, zoo sterk overeenkwamen met de thans nog alleen in de tropen levende immer groene eiken, tenminste wat bladvorm betreft; de vruchten kwamen meer overeen met die van 't tropisch geslacht *Pasania*.

De oudste overblijfsels van fossiele eiken vindt men in de Europeesche krijtformatie.

Van de daarna geleefd hebbende eiken vindt men resten in 't tertiair, en deze komen merkwaardigerwijze overeen met den Hulsteik.

Ook deze plantenfamilie wijst er dus op, dat vroeger alhier een warm klimaat heerschte.

De eiken, zooals ze tegenwoordig hier leven (zomer- en winter-eik), traden pas op na den laatsten ijstijd, getuigen de resten in turf gevonden.

Eiken worden hier steeds minder aangeplant en 't is best mogelijk, dat ze op den duur door andere boomsoorten op den achtergrond worden gedrongen.

De heer Sprenger klaagt er over, dat tot nu toe te weinig materiaal, werd toegestuurd aan 't Museum. Vooral thans, nu er op groote schaal exploitatie van mergelbergen plaats vindt (kalk-industrie), meent hij, dat 't tijd is zich moeite te geven, om palaeontologische en geologische vondsten voor 't Museum aan te winnen.

De Voorzitter belooft in dien geest stappen te zullen doen.

Naar aanleiding hiervan demonstreert Dr Beekers verschillende zeer mooie palaeontologische voorwerpen, door hem in den laatsten tijd gekregen uit Kunrade en Houthem.

Spergularia segetalis Fenzl. (Korenschijnspurrie).

In Florist hangt, wat betreft z'n vondsten, niet zelden van „toevalligheden” af. 'k Had, merkte ik, in mijn herbarium één *Spergularia segetalis* tussen Alsine tenuifolia met etiket: „Merkelbeek, akkers aan de Maer, 1890”. 't Was dus noodig mijn vindplaats van over 25 jaar eens te controleeren.

Begin Augustus van dit jaar vond ik dan ook aan de Maer niet alleen Alsine tenuifolia, die reeds bezig was te verdwijnen, maar ook... *Spergularia segetalis*. 'k Moet dus toentertijd 't kleine teere

goedje niet nauwkeurig genoeg bekeken hebben. Nu is, in Juni, als Als. tenuif. reeds in bloei is, Sparg. seg. wel nog pas in knop; maar bij goed toezien was 't verschil toen al duidelijk geweest.

't Geslacht *Spergularia* immers heeft wivliezige steunbladeren, wat bij 't genus *Alsine* niet 't geval is.

En later, als beide planten in bloei zijn, is 't duidelijk merkbaar, hoe de bloemsteeltjes van *Spergularia* horizontaal afstaan, terwijl ze bij *Alsine* recht op zitten.

't Eerste is, wel is waar, 'n kenmerk van alle *Spergularia*; derhalve ook van *S. rubra* Persl., de Roode Schijnspurrie, die hier op haast geen enkelen akker onbreekt.

Maar deze bezit lila-rose bloemetjes, terwijl *S. segetalis* zich toot met dito zuiver witte en daarmedens met veel kortere kroonbladjes prijkt.

Ditselfde jaar vond 'k ook één exemplaar bij den graanmolen te Akerstraat-Hoensbroek. 't Stond er op bijzonder voedzamen bodem!

Die standplaats had ten gevolge, dat 't gewas, 't welk anders nauw 15 c.M. hoog wordt, daar 'n omvang gekregen van niet minder dan 35 c.M.

De hoofdstengel was heel kort gebleven, maar de zijschenten lagen wijd-uit, boogvormig over den grond gespreid.

Elk deel der plant was krachtig ontwikkeld; op 't eerste gezicht zou men aan gewone spurrie hebben gaan denken.

Doch bij 't geslacht *Spergula*, de echte spurrie, staan de blaadjes in schijnkransen, terwijl ze bij *Spergularia*, twee aan twee, tegenovergesteld zijn.

Waar 't eerste óók vliezige steunblaadjes bezit en z'n steeltjes na den bloei, óók horizontaal afstaan, moet ons derhalve vooral de stand der bladeren hier den weg wijzen.

Andere verwante „plantenlilliputters” vergezellen de Koren-schijnspurrie. Ze zijn als 't ware, haast onafscheidelijke makkers. Als zoodanig mogen heeten: *Sagina apetala* Ard. of Groenbloemvetmuur; 't vierdeelig groene bloemdek verradt haar dadelijk.

Koren-schijnspurrie is in België, in Duitschland en verder Zuidwaarts zonder twijfel inheemsch.

Voor ons land kan dit tot nog toe niet met zekerheid beweerd worden.

Oudemans maakt van haar geen gewag.

Vuyck geeft in den Prodr. Flor. Batav. slechts een paar groeiplaatsen en wel alleen in Zuid-Limburg (Geleen, Spaubeek en Wyck).

Dumoulin vermeldt haar, als zeldzaam, bij 't fort St. Pieter.

Deze weinige groeiplaatsen laten nog niet toe, haar als indigene te beschouwen, al komt ze op die plaatsen ook in groote hoeveelheid voor. Voorloopig kunnen we van haar alléén zeggen dat ze hier en daar in ons gewest ingeburgerd is.

Misschien echter zal een nader onderzoek aantoonen, dat haar standplaatsen hier aansluiten aan die van naburig Belgisch en Duitsch gebied, en zich uitbreiden.

Is dāt 't geval, dan mogen we haar als Nederlandsche indigene bestempelen, die in Zuid-Limburg haar Noordgrens bereikt.

Bij de Maer was 't bouwland, dat daar uit löss en iets zandige löss bestaat, er over $\pm$ 5 Hektaren pleksgewijze mee bedekt, en wel bijna uitsluitend